

Мр Срђан Огњановић

50 ГОДИНА МАТЕМАТИЧКЕ ГИМНАЗИЈЕ

Математичка гимназија у Београду ове године обележава педесет година свог трајања, своје доследности, напретка, афирмације знања и коначно, поштовања које спонтано изазива. У пет деценија рада Гимназије свој ентузијазам, знање, енергију и смелост унеле су генерације ученика, наставника, сарадника са факултета и института, као и бројни пријатељи разних струка који су давали подршку оваквој школи.

1962. године у Савезном одбору за просвету (Скупштине тадашње ФНРЈ) **професор др Војин Дајовић** је у свом реферату истакао повећану улогу и значај математике и потребу да се посвети пажња развоју научног подмлатка на подручју математике. Такође је предложио да се отворе посебне математичке школе. На путу од идеје до формирања Математичке гимназије у Београду било је безброј тешкоћа и препрека. Нарочито је сметао елитистички концепт школе који је одударало од тада доминантног принципа просечности. У припремама за отварање школе коришћена су светска искуства у раду са обдареним ученицима, пре свега искуства специјализоване школе која је основана 1963. године при Универзитету Ломоносов у Москви, касније назване „**Школа Колмогоров**“. Професори Војин Дајовић и Душан Аднађевић су и путовали у Москву на разговоре са славним математичарем Колмогоровом и његовим сарадницима. Осим што је настава математике осавременења, употпуњена и продубљена, уведени су елементи нумеричке математике, математичке логике, програмирања и разних примена математике. Оно што је било на почетку и данас је карактеристично за Математичку гимназију – пријемни испит, посебни планови и програми, одабир талентованих наставника, сарадња са Универзитетом, одељења од по 20 ученика.

Скупштина града Београда је 23. маја 1966. године објавила у Службеном листу града Београда **Одлуку о оснивању Математичке гимназије**. Почетак прве школске године је каснио због недовољног броја уписаних ученика, тако да је први радни дан био **19. септембар 1966. године**. Тада је у три одељења другог разреда уписано 55 ученика, од којих је 11 било из унутрашњости, смештених у ђачким домовима. Функцију в.д. директора у прве две године обављао је **мр Ранко Радовановић**, тадашњи директор Просветно-педагошког завода у Београду. У школи су била само три стално запослена наставника, секретар,

домар и две чистачице. Професор Дајовић је веома пажљиво бирао сараднике, искусне, афирмисане и амбициозне. Настава је почињала свако јутро у 7:15, радило се шест дана у недељи, тада је у свим школама и субота била радни дан. Обавезно је било да прва два часа буду часови математике.

Професор Дајовић је нарочито много пажње посвећивао избору наставника за математичке предмете. Трудио се да већина младих асистената са Математичког факултета бар неко време раде и у Гимназији, као спољни сарадници. Идеја је била да се из тог рада добије корист и за школу, али и за наставнике јер стичу искуства која се нигде другде не могу добити. Војин Дајовић, његова супруга Милица и њихов син Слободан годинама су држали наставу у школи волонтерски, без икакве накнаде. Војин је држао часове анализе све до 1978. године. Водио је и састанке Актива математичара мада формално није био председник. У тренутку када је осетио да је школа „стала на своје ноге“, повукао се и препустио својим наследницима да наставе рад.

„За нематематичке предмете (осим физике и астрономије) изабрани су наставници код којих су ученици те предмете савлађивали на часу, како би своје слободно време претежно посвећивали савладавању математике.“ (Из чланка професора Војина Дајовића „О оснивању Математичке гимназије“)

Две школске године, 1968/69. и 1969/70. школу је водио као в.д. директор, професор Београдског Универзитета **др Душан Аднађевић**.

Иако такмичења нису никада била најзначајнији циљ Гимназије, увек им је придавана велика важност. Први олимпијци из Математичке гимназије су 1968. године на десетој Међународној математичкој олимпијади у Москви били **Зоран Каделбург** и **Славко Симић**. Зоран је освојио трећу награду, а Славко специјалну награду за елегантно решење једног задатка. Иако је математичка екипа Југославије дотле већ неколико година учествовала на Међународној математичкој олимпијади, највећи успеси на овом најпрестижнијем математичком такмичењу на свету везани су за учешћа ученика Математичке гимназије.

Значајан догађај везан је за 1969. годину. Тада се у Гимназију уводи **програмерски смер**, нешто потпуно ново за тадашњу Југославију. Свршени матуранти програмерског смера могли су да се одмах запосле у привреди или друштвеним делатностима, као програмери, оператери на рачунару, информатичари. Неки од њих су то и искористили и били веома успешни, али је ипак велика већина одлазила на студије. Већ 1971. године основан је Рачунарски центар. На кредит је купљен рачунар LITON 32, а у Рачунарском центру радили су првенствено ученици.

Године 1971. изабран је нови директор школе. По први пут је то неко ко није у в.д. статусу. Професор **Милан Распоповић** је био члан колектива и професор физике, познат међу својим ученицима по томе да је инсистирао на изради великог броја задатака, што у то време није било уобичајено јер се физика углавном радила кроз теорију. Распоповић је обележио рад школе јер је на месту директора остао све до пензије, 2001. године.

1974. године освојене су прве две златне медаље на Међународној математичкој олимпијади. Први пут у тадашњој Југославији успело је то двојци ученика Математичке гимназије на Олимпијади у Демократској републици Немачкој – **Јожефу Б. Варги** и **Миодрагу Живковићу**.

Школске 1975/76. године проширен је други спрат зграде и по први пут уписан први разред. Тако је Гимназија постала потпуна, четвороразредна. Школа и даље ради само у преподневној смени.

Године 1977, фронтално, на брзину и без темељне анализе спроведена је тзв. Шуварева реформа. Број ученика у одељењу повећан је на 34, чак и до 40. Укинут је пријемни испит, такође и сарадња са Универзитетом. Због повећаног броја ученика и одељења прешло се на рад у две смене. Школа је постала „Образовно-васпитна радна организација математичко-техничке струке“. Занимања су била: програмер, оператор на рачунару, математичко-технички сарадник и статистиچار. Постојала су и два занимања у оквиру природно-техничке струке: техничар за нуклеарну и техничар за ласерску физику. Убрзо је школа одустала од прва два разреда (такозваних заједничких основа), па се радило само са трећим и четвртим разредом, а број одељења се кретао између 20 и 24.

Сматрало се да ће Математичка гимназија имати више изгледа да поврати свој статус ако промени име и одлучено је да се назове по познатом револуционару и народном хероју **Вељку Влаховићу**.

Упркос погубним последицама, које је проузроковало средње усмерено образовање, Математичка гимназија је сачувала добар део свог ранијег идентитета (наставни кадар, савремену организацију и методе рада, сарадњу са научним институцијама и др). Можда је најзначајније то да су обдарени ученици за математику наставили да долазе у школу у улици Народног фронта 37, мало због инерције, а мало и због тога што је школа „Вељко“ (како су је ученици дуго звали), иако изједначена са осталим средњим школама, ипак својим ђацима пружала значајно више.

У овом периоду колектив школе чини бројне покушаје да се убрза повратак на стари пут. Године 1983. некако је обновљен други разред, а 1986. и први разред са повећаним бројем часова математике. Поменимо да је те 1986. потпуно илегално организован пријемни испит за упис у школу. У то време пријемни испити су били најстроже забрањени.

Требало је да прође 11 година да би се покренули напори за обнову Школе. Тада је формирана комисија у саставу **Владимир Мићић**, **Љубомир Протић**, **Зоран Каделбург** и **Срђан Огановић** (све ученици професора Дајовића!) која је отпочела борбу против просветне бирократије. После много напора, а по одлуци Просветног савета СР Србије, донет је **Правилник о остваривању огледа Математичке гимназије у Београду** и у јесен 1988. године уписана је прва генерација нове Математичке гимназије. План и програм, уз незнатне измене, био је исти као и пре увођења средњег усмереног образовања. У почетку су постојала два смера – општи и програмерски, са по два одељења, али се после неколико година од тога одустало и од тада се у гимназији ради по јединственом плану и програму. Како је школа имала статус огледа, неопхо-

дно је било да се њен рад прати и пореди са неким стандардним узорком. Тако су све до 1993. године у школи постојала и два одељења природно-математичког смера гимназије. Након тога, број одељења по разреду се устаљује на 6, тако да Гимназија има 24 одељења.

Године 1989. покрећу се и Међународне олимпијаде из информатике. Југословенска екипа први пут учествује већ наредне године и на Олимпијади у СССР-у ученик **Александар Шушњар** осваја прву информатичку медаљу за нашу школу (сребрну), а 1991. на Информатичкој олимпијади у Грчкој **Ранко Лазић** осваја и прву златну медаљу из информатике.

Почетком деведестих почиње и једна додатна активност школе, која је временом постала изузетно значајна. У почетку су суботом и недељом, када је школа слободна, одржаване припреме за упис на факултете и средње школе. Касније је ова идеја прерасла у **Школу младих математичара**, неку врсту додатне наставе за све заинтересоване ученике, од предшколског узраста. Школа младих математичара не само да је опстала до данас, већ из године у годину за њу влада све веће интересовање.

Јуна 1992. године међународна заједница наметнула је нашој земљи санкције које се нису односиле само на привредни и монетарни систем, него и на културу, науку, просвету и спорт. Тако се догодило да екипа Југославије није могла, иако су олимпијаде појединачна такмичења, да учествује на бројним великим међународним такмичењима све до 1996. године. Ипак, било је и изузетака када је нашим ученицима омогућено да покажу своје знање и таленат, пре свега на инсистирање домаћина. Међу таквима посебно место заузимају: Математичка олимпијада у Москви јула 1992, математичке балканијаде (Грчка 1992, Кипар 1993, Југославија 1994. и Бугарска 1995), Међународна олимпијада из информатике (Аргентина 1993), информатичке балканијаде (Грчка 1994. и Бугарска 1995), Међународне олимпијаде из физике (Кина 1994. и Аустралија 1995. године).

Период 1992–1994. година обележен је и изузетно добром сарадњом са московском математичком гимназијом „Колмогоров“. Размењено је неколико узамјамних посета наставника и ученика, а сваки пут су одржавана и међусобна такмичења из математике, физике и информатике.

1996. године Математичка гимназија добија велико признање – **републичку награду „Вук Караџић“** за изузетне резултате постигнуте у области образовања и васпитања.

Деведесетих година двадесетог века, по угледу на Математичку гимназију отварају се специјализована одељења за талентоване ученике широм Србије – у Новом Саду, Нишу, Крагујевцу, Ваљеву, Краљеву, Сенти, Крушевцу, Лесковцу, па и у Подгорици у Црној Гори. Ова одељења раде по наставном плану и програму наше школе, користећи искуства и сличну организацију и методе извођења наставе, уз праћење свих промена које се дешавају у Математичкој гимназији.

Ово је период када се доста радило и на издавању одговарајућих уџбеника за посебне предмете који се изучавају у Математичкој гимназији. Пре свега захваљујући подршци издавачког предузећа „Круг“, објављени су уџбеници за

готово све математичке предмете и физику, а такође и за поједине информатичке предмете. Процес израде нових, квалитетних и модерних уџбеника и збирки задатака континуирано је настављен и трајаће док школа постоји.

У жељи да се настава што више унапреди, 1994. године уводи се и тзв. „менторско“ одељење. С правом се закључило да ће настава бити још квалитетнија, ако се најбољи ученици сваке генерације издвоје у једно одељење где ће се са њима на појединим часовима радити у малим групама од 4 до 5 ученика. Овај вид наставе сачувао се до данас у неизмењеном облику.

Функцију директора школе после одласка у пензију др Милана Распоповића, на предлог Наставничког већа Школе преузима 2001. године **др Љубомир Протић**, професор Математичког факултета и дугогодишњи професор математике у Математичкој гимназији.

Математичка гимназија увек је предњачила у иновацијама у раду са младим талентима. У овом периоду у школи сазрева идеја о потреби проширивања Математичке гимназије на завршне разреде основне школе. Заједно са Друштвом математичара Србије, предложено је да се Гимназији придруже и обдарени ученици седмог и осмог разреда. Наравно, и овај предлог наишао је доста отпора у бирократским структурама.

После именовања др Љубомира Протића на место помоћника министра просвете Републике Србије, у пролеће 2004. функцију в.д. директора школе, на предлог Наставничког већа, преузима **др Владимир Драговић**, научни саветник Математичког института САНУ, некадашњи ученик и дугогодишњи професор и помоћник директора Математичке гимназије. Маја 2005. Министарство просвете именује Драговића за директора Математичке гимназије, првог из редова некадашњих ученика.

Школске 2004/05. остварен је нови квалитативни искорак – Министарство просвете и спорта Републике Србије коначно је донело решење о увођењу **два огледна одељења седмог и осмог разреда основне школе у Математичкој гимназији**. Ученици ових одељења раде по Плану и програму основне школе, с тим што имају појачану наставу из математике, физике и информатике. Наставницима Математичке гимназије у реализацији наставе помагали су и неки истакнути наставници основних школа из Београда. За упис у седми разред организује се посебан тест способности, али се води рачуна и о успесима на такмичењима, а и обављају се разговори ученика и њихових родитеља са психологом школе. И ова активност Математичке гимназије је врло брзо дала веома добре резултате – већина ученика који на овај начин заврше седми и осми разред уписује и касније врло успешно завршава и саму Математичку гимназију. Сем тога, број награда које Србија осваја на Јуниорским балканским математичким олимпијадама се знатно повећао.

2007. године Математичка гимназија добила је још једно признање – **Светосавску награду**, најзначајније признање за успехе на пољу образовања. 10. маја 2007. године Математичка гимназија је на седници Владе Републике Србије проглашена за **школу од посебног националног интереса за Републику Србију**.

Када је Владимир Драговић прихватио позив да се запосли у Математичком институту у Лисабону, поново се упразнило место директора школе. На предлог Наставничког већа, најпре за в.д. директора, а после два месеца и за директора именован је **мр Срђан Огњановић**, дугогодишњи професор и други бивши ученик Математичке гимназије на овом месту.

У пролеће 2009. године почели су радови на реконструкцији зграде и доградњи трећег спрата. Од школске 2009/10. школа се враћа у своју кућу и одмах прави планове за повратак на једносменску наставу. Број одељења се усталио на 24 (по два седмог и осмог разреда и по пет у гимназији) и то је омогућило да школа редовну наставу обавља само у преподневној смени. Поподневни часови резервисани су за менторску наставу, блок наставу, секције, припреме за такмичења и полагање пријемних испита.

У овом периоду успеси на такмичењима су све већи, а број освојених медаља на међународним такмичењима прелази 450. Треба свакако истаћи фантастичан резултат нашег ученика **Теодора фон Бурга**. За шест година, 2006–2012, колико је био у Математичкој гимназији, учествовао је на шест Међународних математичких олимпијада, освојивши 4 златне и по једну сребрну и бронзану медаљу и тако постао **најуспешнији учесник математичких олимпијада у свету свих времена**. При томе, Теодор је био изузетан ђак у свим предметима, а освајао је награде и на бројним другим домаћим и међународним такмичењима.

Стигле су и нове награде и признања: Награда The Man of The Year 2010, Награда „НајБеограђанин 2010“, Награда европског покрета у Србији за допринос Европи у 2011, Плакета „Најевропљани Србије 2014“ Прве европске куће, 2015. Плакета за изванредан допринос образовању и промоцији Србије, **Срећески орден председника Републике Србије 2016**, Награда Америчке привредне коморе 2016. године.

Школа покрене је још две велике активности. Године 2012. организује се први **Летњи математичко-спортски камп** у Тулби крај Пожаревца. Ту Математичка гимназија сваке године обавља своју мисију популаризације математике међу децом из Србије, али и из иностранства. Од 2013. године, крајем јуна одржава се **Куп математичке гимназије**, такмичење из математике, физике и информатике које обухвата око 120 ученика узраста до 16 година из петнаестак европских земаља. Циљ овог такмичења је да се талентовани млади људу са читавог континента упознају и друже, а да наши гости упознају гостољубивост и лепоте Београда и Србије.

Марта 2013. године, после десетогодишњег праћења огледа, Министарство просвете најзад је послало Решење за коначан прелазак Основне школе при Математичкој гимназији у редовно стање.

Успеси наших ученика нису промакли другим школама у Европи и Азији. Учестали су позиви за гостовања на разним такмичењима и камповима, за размену ученика и наставника. Школу посећују значајни гости, али и многе мање познате колеге из других средина који желе да се упознају са радом Математичке гимназије. Наши ђаци и наставници су путовали у Кину, Индију, Русију, Казахстан, Шведску, Италију, Кипар, Румунију, Бугарску и многе друге

земље, посетили њихове школе и размењивали искуства са својим колегама. У исто време, Гимназију посећују многе познате личности из света науке, уметности, спорта, политике. Редовно се заинтересованим ученицима и наставницима одржавају предавања из разних научних дисциплина. Предавачи су еминентни и светски признати стручњаци, као на пример професор Гинтер Циглер са берлинског универзитета, професор Владимир Зорич са московског универзитета и наш математичар Стево Тодорчевић.

Све време свог постојања Математичка гимназија има посебан однос са својим бившим ученицима, било да их ангажује као наставнике или сараднике, било да од њих очекује савет или помоћ. Године 2011. основано је удружење бивших ученика „**Алумни Математичке гимназије**“. Сваке године, крајем децембра, одржава се традиционални скуп алумниста наше школе из целог света. Исте године основана је и Фондација „**Алмаги**“ Математичке гимназије, у којој се прикупљају средства за школу – за путовања на такмичења, припреме за такмичења, набавку опреме и слично. Фондацију помажу бројне домаће компаније, али и многи некадашњи ученици.

У досадашњем периоду Математичку гимназију завршило је готово седам хиљада ученика. Неки од њих су постали професори на Београдском универзитету, али и на другим универзитима широм света. Многи су остварили престижне научне каријере, сматра се да је Школа дала преко 500 доктора наука. Други су успешни у раду у великим светским компанијама, али и у рачунарским центрима и институтима. Бројни наши ученици постали су и професори у Математичкој гимназији. Наши садашњи и бивши професори су аутори многобројних уџбеника и збирки задатака, предавачи на семинарима за стручно усавршавање наставника и чланови комисија Министарства просвете за израду нових планова и програма. Може се закључити да се, осим поноса и задовољства што су очуване изворне вредности и идеје, а преброђени највећи проблеми и препреке, у Математичкој гимназији осећа да је будућност у даљем развоју и унапређивању уз још веће ослањање на научна и технолошка достигнућа трећег миленијума.

Математичка гимназија, Краљице Наталије 37, Београд

E-mail: srdjan@mg.edu.rs